

Motion till riksdagen 2005/06:N470

av Ulf Holm m.fl. (mp, -)

ESS i Lund

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att regeringen inte skall godkänna en etablering av ESS-anläggning (European Spallation Source) i Lund.

Motivering

Sverige har uttryckt en önskan att vara värdland för en ESS (European Spallation Source)-anläggning. Anläggningen är tänkt att placeras i Lund. Ett konsortium har bildats för att idka lobbyverksamhet för att Sverige och Lund skall få lov att stå värd för anläggningen.

ESS-anläggningen kan beskrivas som ett gigantiskt mikroskop med vars hjälp man kan klarlägga hur olika material är uppbyggda på molekylär nivå. Med hjälp av en linjär accelerator ska man skjuta loss neutroner från kvicksilveratomer och dessa ska i sin tur ”belysa” de material som ska studeras. Vi tar inte här ställning till om forskningen är bra eller inte. Det finns säkert mycket bra argument för att en forskning inom detta område är viktigt, men det belyser vi inte i denna motion.

Före detta statsrådet, finansministern Allan Larsson, har på regeringens uppdrag utrett frågan. Han drar slutsatsen att anläggningen bör placeras i Sverige och Lund. Däremot har Larsson i sin rapport helt uteslutit miljöaspekterna och den kritik som finns från miljöorganisationer, vilket vi finner anmärkningsvärt. Om man ska utreda vad en så stor och kostsam verksamhet som ESS innebär för Lund för årtionden framöver är det märkligt att studier kring miljöpåverkan helt utesluts.

Riksdagen har bestämt att vi ska ha en hållbar utveckling inom alla områden i Sverige. Det är uppenbart när det kommer till ett prestigeprojekt som detta att det återigen är miljöaspekterna som får vika när andra intressen står emot, som till exempel forskning och arbetstillfällen.

Fel! Okänt namn på

Miljön

Den kanske allvarligaste invändningen mot ESS-anläggningen är att konsekvenserna för miljön, planeringen, utbildningen och säkerheten inte presenterats för riksdagen.

Det som hittills har redovisats om anläggningen och dess uppbyggnad pekar entydigt på att anläggningen kommer att inverka negativt på Lunds, och också Skånes, möjligheter att bidra till uppfyllelsen av flera av de nationella miljö kvalitetsmålen. Detta gäller framför allt målen om giftfri miljö, god bebyggd miljö och säker strålmiljö. Vi har också anledning att tro, utifrån vad som hittills redovisats, att anläggningen bryter mot flera av miljöbalkens hänsynsregler, främst då lokaliserings- och hushållningsprinciperna, försiktighetsprincipen, kretsloppsprincipen, produktvalsregeln och kunskapskravet.

Till exempel gäller det användandet av de ca 35 ton kvicksilver som ESS påstås behöva. 1991 beslutade riksdagen att 75 % av användningen av kvicksilver ska vara avvecklad till år 2010. I miljö målpropositionen (2004/05:150) redovisar regeringen att 95 % av kvicksilveranvändningen redan har fasats ut. I juni 2004 lade KemI fram ett förslag till förbud mot återstående användning av kvicksilver. Enligt miljö målpropositionen bereds frågan för närvarande i Regeringskansliet. Hur kan man då acceptera att det skall användas på nytt och i sådana mängder? Vidare finns det indikationer på att kvicksilvret i anläggningen behöver bytas ut med jämna mellanrum då bestrålning leder till att kvicksilvret blir radioaktivt och att det således förbrukas. I utredningar tas inte denna aspekt upp alls.

Anläggningen har också ett osedvanligt stort behov av elektrisk energi; enligt uppgift har den ca 150 MW i effektförbrukning. Något som är i samma storleksordning som hela Lund förbrukar. Det motsvarar elen från till exempel en fjärdedels barsebäcksreaktor.

God åkerjord förbrukas på en plats där det idag är +10 i bördighetsklass. cirka 150 ha för själva anläggningen därtill kommer anläggningar för vägar, bostäder o.d. Placeringen av anläggningen är också illa vald med tanke på att alldeles intill ligger ett av de viktigaste botaniska naturreservaten i Skåne, Kungsmarken.

Ekonomi

Det har genom årens lopp figurerat många siffror på vad en anläggning som ESS skulle kosta. Allan Larsson skriver själv i sin rapport till regeringen att det bör vara rimligt att Sverige ska erbjuda sig att gå in med ca 2–2,5 miljarder kronor för anläggningen. Detta bygger då på att även EU och en del andra länder ska vara med att delfinansiera den.

Samtidigt finns uppgifter på att till exempel EU inte alls kommer att gå in och delfinansiera med ett så stort belopp. Några garantier för att Larssons siffror stämmer finns helt enkelt inte. Hela anläggningen beräknas kosta uppskattningsvis cirka 10 miljarder kronor, och med tanke på att kostnaderna för

Fel! Okänt namn på

anläggningar av denna storlek brukar rusa iväg under tiden så är det kanske inte orimligt att tro att slutnotan blir det dubbla, det vill säga 20 miljarder kronor.

Samtidigt ska man ha i åtanke den varning som Statskontoret givit uttryck för, den 4 oktober 2005, när man avråder regeringen från att försöka få ESS till Sverige. Det man pekar på är att ESS-projektet bygger på att olika europeiska länder ska bidra mot att de får skicka forskare dit. Erfarenheten visar att ett sådant upplägg ger osäkerhet inför varje omförhandling och risk för att vissa länder senare hoppar av, anser Statskontoret. Denna problematik har Allan Larsson i sin rapport till regeringen helt bortsett från, vilket gör att finansieringsfrågan långt ifrån är klar.

Det är därför inte orimligt att tro att värdlandet kommer att behöva stå för mellan 30 och 50 % av anläggningen. Detta innebär att Sverige skulle behöva stå för mellan 3 och 5 miljarder kronor, lågt räknat. Som en jämförelse kan nämnas att Lunds universitet har en årlig budget på cirka 4 miljarder kronor. Till detta kommer säkert pengar som Lunds kommun måste ut med i form av vägar, nya bostäder och så vidare. Man måste fråga sig om det verkligen kan vara så att vi får lika mycket forskning för pengarna vid en satsning på ESS som från Lunds universitet? Det finns således flera starka argument mot en etablering av ESS-anläggningen i Lund. Regeringen bör enligt oss inte stödja eller godkänna en sådan etablering.

Stockholm den 5 oktober 2005

Ulf Holm (mp)

Karin Svensson Smith (-)

Lotta Hedström (mp)